

Sylane - topptur og botaniseringstur

Av SVEIN AAGE HATLELID

Sylane og Storsylen, bare navnene gir dramatiske assosiasjoner. På nært hold er da også Sylane et imponerende stykke stein, inngnagd av dype brebotner. Selve sålen Sylmassivet hviler på består av granitt og sparagmitt. Ved foten av selve Syltoppen ligger en sone med skifrige bergarter og oppå den en hard klump med amfibolitt.

Så sensjasjonelt høge er Sylane dog ikke, Storsylen drar seg opp i 1762 m.o.h. Lave fjell rundt gjør at den likevel blir et anseelig landemerke, synlig over store deler av vidda mellom Meråker og Tydal.

Forunderlig er det derfor at ikke flere norske fjellvandrere legger veien opp hit. Fra stien mellom Nedalshytta og Storereikvollen går det opp en godt merka sti. Fra svensk side har derimot trafikken vært stor. Etter at Sylstationen brant før påska i 1979, har overnattingsmulighetene vært dårligere på svensk side av Sylane. Det har nok gjort seg utslag i trafikken.

Avstanden har kanskje litt av skylda for at Sylen er forholdsvis skjeldent besøkt fra norsk side. Mange syns at det er en vel drøy marsj fra Nedalshytta, opp på Storsylen og tilbake på dagen. Sylstationen lå tross alt litt mere strategisk til for toppturer.

Likevel er det et mysterium hvorfor så mange turister går og tråker i tunge, myggfengte myrer i lavlandet, mens Sylmassivet ligger like ved. Angående myggrikdommen i Essandsjø-Nesjøområdet, den kan best illustreres ved å sitere det den kjente norske fjellbotanikeren Rolf Nordhagen skrev i sin avhandling om Sylanes vegetasjon (Die Vegetation und Flora des Sylengebietes) i 1928:

«Auf die Dauer wirken auch die unaufhörlichen Injektionen der unbarmherzigen Mückenstilette enervierend. Das Tagesbuch sieht wie ein Schlachtfeld aus!»

Storsylen speiler seg i bekken ved Syltjønnen. (Svein Aage Hatlelid).

Oversatt til norsk:

«Til plaga virker også de ubarmhjertige myggstilettenes uopphørlige injeksjoner. Dagboka ser ut som ei slagmark.»

Hør videre:

«Man hat Gebirgsluft und frischen Wind nötig, um die Quälgeister in die Flucht zu schlagen und die Lebengeister zu stimulieren.» - «Man må ha fjell-luft og frisk vind, for å jage plageåndene på flukt og for å stimulere livsåndene.»

Altså - dra skikkelig opp i fjellet når du først er her.

For den som har overnattingsutstyr og som ikke har noe i mot et par netter ute, er mulighetene for et vellykka felttog til Sylten adskillig større. Ved innerste enden av Syltjønnen er det fine grasbakker som byr på ideelle teltplasser. Avstanden fra Nedalshytta er ikke verre enn at det går an å nå inn på en par-tre timer, selv med en godt pakket ryggsekk.

Er du først inne ved Syltjønnen, bør du ta en tur lenger inn i botnen for å nyte de store, irrgroene kjeldene som ligger her. I de er vatnet krystallklart og kaldt uansett om sommerdagen er steikende varm.

Fra Syltjønnen går ruta videre opp mot toppen i retning midt mellom Litj-Sylen og Storsylen. Bratt ser det ut - bratt er det. De 500 m stigning fra 1100 m.o.h. til 1600 m.o.h. gjør du unda på ca 850 m i horisontalplanet. Det skulle bli ei stigning på ca. 30°. Ei slik stigning merkes på lårmusklene!

Den første biten går du oppover ei vegetasjonskledd stripe. Siden blir innslaget av stein større, snart går du i rein blokkmark. Her må en være forsiktig med hvor en setter foten, særlig på nedtur. Tilsynelatende trygge steiner kan være løs.

Mens du sliter deg oppover her, kan du nytte høvet til å få en svært komprimert instruksjon i vegetasjonsregion-inndelinga i fjellet. Nede ved Syltjønnen er du i den øvre delen av den lågalpine regionen. Etter som du begynner oppstigninga, passerer du snart opp i den mellomalpine regionen. Her er vegetasjonen mer oppsplitta. Finner du grensa der de sammenhengende blåbærheiene slutter? Der er grensa mellom lågalpin og mellomalpin region.

Enda lenger opp blir det helt slutt på det sammenhengende vegetasjonsdekket. De få plantene som er igjen, står enkeltvis og spredt. Terrenget er dominert av stein av forskjellige størrelser. Det meste har nok frosset opp på stedet. Men en del har nok rast ned ovenfra

I ura opp fra Syltjønnen. (Svein Aage Hatlelid)

Ei buktete egg går over fra Storsylen til Storsola. (Svein Aage Hatlelid).

og en del har også breer ført med dit. Har du kommet så høgt opp som dette, vandrer du i det en botaniker ville kalle den høgalpine regionen.

I slik blokkmark sliter du deg opp, først opp til bandet mellom Litj-Sylen og Storsylen, på ca. 1600 m.o.h. Så bærer det opp ei bratt egg - her er det luftig! Men videre opp til en fortopp til selve Storsylen! På toppen her ligger ei grenserøys. Så, noen få, slake 100-metre innover og du er på selve Storsylen, 1762 m.o.h. Og merk det, til patriotenes glede, selve toppen ligger godt inne på norsk side!

Her oppe har du utsyn. Som ei lang sølvskimrende stripe fra nordvest til sørvest ligger Essandsjøen og Nesjøen. Du ser heldigvis ikke mye til sumpete strender i tappingssonen her oppe fra. I sør har du Sylsjøen. Ellers ligger fjellheimen for dine føtter i alle retninger. I sør Skardørsfjella, i nord Blåhammarfjället. Noe skjult av Storsola, litt inn på svensk side, ligger det ruvende Helagsfjället.

La oss se litt på utforminga av selve Syl-massivet. Sylane danner ei sammenhengende buktet egg: Litj-Sylen, Storsylen og Storsola lig-

ger som perler på ei snor. I avgrunnen øst for Storsyl-toppen ligger en dyp brebotn, med Storsylglaciären inn under toppen. Noe lenger ut i botnen ligger det ei lita tjønn, Syltjärnen - selvfølgelig. På veien opp passerte vi den norske Syltjønn. Den ligger dypt der nede, mer enn 700 m lavere enn toppen.

Egga over mot Storsola ser fristende ut. Den skal gå an å gå, men det skal visstnok være noen ekle passasjer der, jeg har ikke prøvd. I alle fall er det vel verd å ta det litt med ro når en først er her oppe. (Om været er lagelig da, hvis ikke har en det tross alt bedre nede hos myggen). En ekstra spesiell naturopplevelse får du hvis du drøyer det slik at du får se solnedgangen her oppe fra. Men du får med en lei nedtur når ura skal forseres i halvmørket.

Sylen gir flere turmuligheter enn bare opp og ned fra Syltjønn. Som nevnt går det ei rute opp også fra svensk side. For den som liker å bære tungt i lange og bratte bakker, ligger det her an for en virkelig fin rundtur. Som i sta går en opp fra Nedalshytta til Syltjønn og slår leir her. Neste dag sliter en seg, med alt sitt pikk og pakk, opp til toppen og ned igjen på svensk side. Tilbaketuren går sør gjennom Sylskardet, ned til Ekorrdörren og tilbake til Nedalshytta. Sylane gjør et mektig inntrykk også fra denne side: Storsylglaciären, Slottet, Tempeldalen og Tempelet ligger på rekke og rad.

Men nå får det være nok turprat. Sylane er mer enn blokkmarker og snaut berg. Området har en flora som kan gi den interesserte fjellvandreren fine opplevelser.

Som nevnt består Sylane av soner av forskjellige bergarter. Den mest interessante floraen finner en i skifersonen. Her er bergarten forholdvis lettforvitrelig og gir godt jordsmonn. Der snødekket om vinteren ikke er for tykt, får en utvikla fine reinroseheier. De er riktignok ikke fullt så artsrike som en ville hatt dem på Dovre, men likevel! Hør bare hva Nordhagen skriver i Sylane-monografien:

«Ich habe die Asphodelus-Fluren der marokkanischen Steppen, die dunkelvioletten Lavandula-Garigues des Atlasgebirges und die reizenden Alpenwiesen der Schweiz gesehen, mein Herz gehört aber der nordischen Dryas-Heide! Wie Neuschnee leuchtet der reichblühende, weisse Teppich, worin gelbe Potentillen, blauen Ehrenpreis und Astragalus oroboides und errötende Silene acaulis wunderschöne Sträusse bilden»,

Øversatt til norsk:

«Jeg har sett Asphodelus-blomstringa på de marokkanske stepper, Atlasfjelenes mørk-fiolette lavendel-kratt og de inntagende Alpe-

engene i Sveits, likevel står den nordiske reinrose-hei mitt hjerte nærmest. Som nysnø lyser det riktblomstrende, kvite teppet, hvor gul mure, blå veronika og mjelt og rødmende sildre danner vidunderlige buketter.»

En må ikke være for seint ute på sommeren for å få se reinroseheia i fullt flor. I august står bare fruktstandene og de grønne bladene igjen av reinrosa.

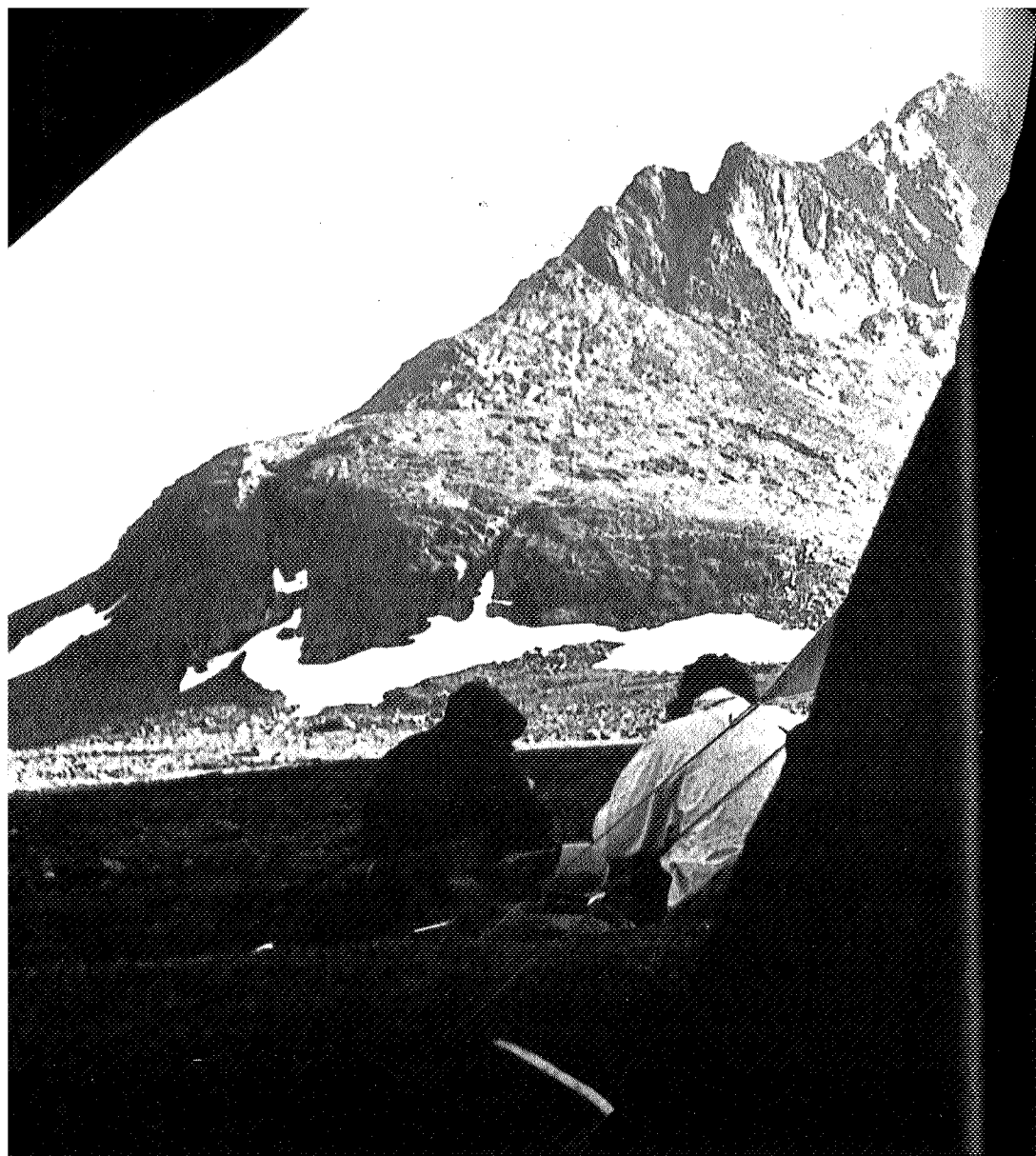
Prøv å legg merke til hvordan vegetasjonen fordeler seg etter snøfordelinga. Vinterens snøfordeling er den avgjørt viktigste økologiske faktoren for plantelivet i fjellet. Lettest ser en dette der berggrunnen er sur og ikke for lett-forvitrelig. På de snaublåste rabbene finnes en skrinnet vegetasjon av bl.a. greplyng, moser og lav. Der snødekket er mer stabilt og gir plantene god beskyttelse mot vind og kulde, finner en heier der blåbær dominerer. Bli snødrivene for tjukke, klarer til slutt ikke blåbæra å leve her lenger, sommersesongen blir for kort. En finner da gras- og starr-rike plantesamfunn med bl.a. gulaks og stivstarr. Der snødekket er ekstra tjukt, finnes en sparsom vegetasjon av den vesle vieren musøre og moser. Der marka er våt og overrisla av smeltevatt, finner en andre utforminger av vegetasjonen.

Mer kompliserte blir forholda der berggrunnen er bedre, mer lettforviterlig og kalkrik. På rabbene og et stykke nedover i den såkalte lesida (der det er litt snødekke) finner en reinrosa. Når snødekket blir for tjukt for reinrosa, men marka framdeles er tørr, finner en vegetasjon dominert av den snodige, vesle rynkevieren. Her finner en også den vivipare fjellrappen. Den danner ikke normal frukt. Kimplantene skyter i akset og det dannes en ferdig småplante allerede på morplanten.

De riktig seine snøleiene på kalkrik grunn huser også en liten vierart. I steden for musøre finner en her polarvier. En skiller disse to på at polarvieren har glatt (ikke sagtakka) bladkant og håret frukt-kapsel. Denne vegetasjonsfordelinga gjelder på tørr mark. Der marka er overrisla, blir forholdene litt for kompliserte til å ta opp her.

Riktig følelsen av de forhold plantene lever under får du en vinterdag med snøfokk. Kombinasjonen av vind og snø- og ispartikler gir en formidabel «sandpapireffekt». Et snødekke beskytter mot denne mekaniske slitassen. I tillegg vil et snødekke av noenlunde tykkelse

Dypt i avgrunnen under Storsylen ligger Storsylglaciären. (Svein Aage Hatlelid).

Tempelet fra teltåpningen. (Svein Aage Hatlelid).

beskytte mot lave vintertemperaturer. Til gjengjeld medfører et tjukt snødekke at vekstsesongen blir forkorta, det tar tid før all snøen smelter bort.

Både sommer og vinter kan turene bli rikere ved at en prøver å forstå litt av naturen. - Neste gang du legger turen til fjells, kombiner naturopplevelse og forståelse. God tur!

Naturvern i Norge

Utredningen «Naturvern i Norge» ble lagt fram i fjor. Utvalget som har arbeidet med utredningen ble oppnevnt ved kongelig resolusjon av 24. august 1977, og har hatt stortingspresident Guttorm Hansen som formann. Blant medlemmene i utvalget er også Olav Gjærevoll. Utvalgets mandat har vært å utrede oppgaver og virkemidler i det offentlige naturvernarbeidet i årene framover. Av det omfattende materialet som er lagt fram, har vi plukket en del som alle friluftinteresserte mennesker sikkert er levende opptatt av.

Friluftsliv og reiseliv

I sitt utgangspunkt bør friluftsliv og reiseliv sees i nær sammenheng med naturvernarbeidet, siden naturvernet i stor grad tar sikte på vern av natur og naturkvaliteter i vårt livsmiljø.

Friluftsliv er definert som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse. Den offentlige friluftspolitikken har som mål å skaffe alle grupper av befolkningen gode muligheter for friluftsliv. Utøvelse av friluftsliv er stort sett knyttet til utmarksområdene. Allmennhetens rettigheter til fri ferdsel, til resting, bading, telting m.v. kan bety nokså intensiv bruk av utmark for friluftaktiviteter.

Friluftsløven fastsetter visse begrensninger, først og fremst av hensyn til eierne, men det er også hjemmel i loven til regulering av ferdselen i utsatte områder av hensyn til plante- og dyreliv, blant annet påbyr reglene ferdselskultur og naturvett.

Områdene inndeles etter sin bruk ofte i nærområder, helgeområder og ferieområder. Belastningen på områdene varierer, men er jevnt over størst i nærområdene. Her er det vesentlig at opprinnelig vegetasjon og fauna opprettholdes så langt det er mulig, utfra presset